

מראי מקומות - סוכה

לא.

א. סוכה גזולה

שיש לו הוא רק להילוך וכדו', אבל אין רשות לכאור"א לעשות שם סוכה, וא"כ אי"ז שייך לנדון של שותפין כלל.

ג. ברה"ר... ר' אליעזר פוסל

הק' האחרונים, הא כתיב בנחמי' (ח, טז) "ויעשו להם סוכות וכו' ובחצרות בית האלקים וברחוב שער המים", דהיינו מקומות של רבים, ואיך היו כשרים לר"א. וע' מלבי"ם שם, שכ' דבאמת ג"כ הי' קשה הא דאי' בקרא דלא עשו סוכות מימות יהושע בן נון, ולמה. וביאה, דכיון דקיי"ל דירושלים לא נתחלקה לשבטים, א"כ, כמו דאין משכירים בתים בירושלים, ג"כ לא היו יכולים לעשות סוכה בירושלים, דהא של רבים היא. אלא שעשו תנאי ב"ד בזמן עזרא שיהיו יכולים לעשות סוכות בירושלים, והתנאי הי' דבא"י יהיו יכולים לעשות סוכות ברה"ר, וממילא יהיו יכולים לעשות סוכות בירושלים, וגם בכל מקומות רה"ר ממש. אבל לא עשו תנאי זה בחו"ל, וצ"ל לפ"ז דר"א פוסל רק חו"ל. (וע"ע מש"כ שם לבאר דברי הגמ' בערכין ל"ב דג"כ הק' איך לא עשו סוכות מימי יהושע.) ועל דרך זה תי' החת"ס (ד"ה אבל גזל עצים), וכ' בדדרך כלל הגוים יכולים לעכב על כלל ישראל שלא לעשות סוכות ברבים, אבל בא"י אין כח בגוים לעכב.

ד. סוכה גזולה והמסכך ברה"ר וכו'

פסק הרמ"א לדינא (או"ח תרלו, ג) דאין לעשות סוכה ברה"ר. ואף דקיי"ל כרבנן דסוכה ברה"ר וסוכה גזולה כשרה, אבל כ' האור זרוע (הל' סוכה ש"ב) דאי' בירושלמי דלכתחלה אסור לעשות סוכה כזו, ולכן פסק הרמ"א דכשר רק בדיעבד. וכ' הגר"א שם דגם לשון הגמ' "מכשירין" משמע רק בדיעבד, אבל לכתחלה אין לעשות סוכה גזולה או ברה"ר.

ה. אי קרקע נגזלת, סוכה גזולה היא

פרש"י, ור"א דריש תעשה לך משלך, ולא גזולה ולא שאולה. כ' היעב"ץ דרש"י הי' צריך לזה רק לענין שאולה, דאילו לענין גזולה פסול משום מהבב"ע.

ו. אבל גזל עצים וסיכך בהן אין לו אלא דמי עצים

אף דמדאורייתא פסולה, משום דכתיב "לך" למעט סוכה גזולה, אבל זהו רק אם למעשה אינה שלו, אבל כיון דמשום תקנת מריש הוא שלו, א"כ אינו מתמעט מהדרשה ד"לך". והק' הריטב"א, הא מבואר דמן התורה, קודם תקנת מריש, הי' מתמעט מ"לך", ולמה הי' צריך קרא כלל, הא הוא מהבב"ע. ובאמת מכח קו' זו כ' תוס' לעיל (ט) דמהבב"ע אינו אלא מדרבנן. אבל הריטב"א כ' דהא גופא בא הכתוב ללמדנו, דאסור להשתמש בסוכה זו שאינה שלך משום מהבב"ע, דאין לומר דמהבב"ע הוא רק היכא דהמצוה באה לרצות, קמ"ל, וא"כ

הק' הריטב"א בשם תוס', נהי דס"ל לרבנן דתקפה מביתו אין הבית נחשב לגזול, אבל מ"מ עבירה עשה במה שתקפה מביתו, ולכן למה אינה פסולה משום מהבב"ע. ותי' דלא אמרי' מהבב"ע אלא בדבר הבא לרצות, כגון קרבן שופר ולולב וכיוצא בהם, אבל זה אין שייך בסוכה. והריטב"א עצמו חולק ע"ז מהא דמבואר בירושלמי דשייך מהבב"ע במצה של טבל. ותי' דכיון דלא קני ל' כלל, ואין המצוה מוציאה מרשות בעלי' כלל, לא חשיבא מהבב"ע.

והק' האבי עזרי (סוכה ה' כ"ה [קמא]), הרי עכ"פ אסור להשתמש בקרקע גזולה, והרי הוא עובר על לא תגזול בכל פעם שהוא משתמש בקרקע, וא"כ למה לא אמרי' בה מהבב"ע. וכ' לפרש, דבאמת לכאור' ק', מהכ"ת לומר דהדין "לך" למעט גזולה קאי על הקרקע, הרי בדרך כלל פסולי סוכה חלין רק על הסכך. ותי', עפמש"כ ר' חיים שיש דינים שחלים רק על הסכך, והם כל הדינים הנוגעים בפסולא והכשרא דסוכה, ויש ג"כ איסור הנאה, דזה חל ג"כ על הדפנות, משום דהדפנות ג"כ נכללו ב"מצות סוכה", ואף דגם אין שייך לקיים מצות סוכה בלא הקרקע, אבל מ"מ לא חשיבי בכלל "מצות סוכה", ולכן אין הקרקע אסורה בהנאה. אבל יש גדר שלישי, דאינו דין בחפצא של הסוכה, אלא שהוא דין בקיום מצות סוכה, והיינו דין בגברא, דהתורה ממעט מ"לך" דאף דאין שום פסול בחפצא של המצוה, מ"מ אינו יכול לקיים מצוותו ע"י סוכה שיש לו עבירה להשתמש בה, אף אם העבירה היא רק בהשתמשות הקרקע, דכיון דאינו יכול לקיים המצוה בלי הקרקע, אמרה התורה דאינו יכול לקיים מצוותו באופן זה. משא"כ בדינא דמהבב"ע, לא מצינו דפסלה התורה מצוה אם היא נעשית בעבירה בזמן קיום המצוה, אא"כ עצם החפצא של המצוה עבירה היא לו. וא"כ, כיון דקרקע אינה נגזלת, אף דאם השתמש שם הי' לו עבירה של גזל, מ"מ אי"ז פסול מדין מהבב"ע, ורק משום פסול חדש ד"לך", דממעט אפי' עבירה של גזל בקיום המצוה. וע' ח"י ר' ראובן (ג, ד) דג"כ ביאר על דרך זה.

ב. והמסכך ברשות הרבים

כ' הכפות תמרים להסתפק, מהו הפסול של סוכה ברה"ר לר"א, האם יש לזה המסכך חלק ברה"ר, וא"כ הוי סוכה של שותפין, וא"כ יוצא דר"א ס"ל דסוכת השותפין פסולה, או דלמא דאין לו חלק ברה"ר, וא"כ מה שהסוכה פסולה הוא משום סוכה גזולה, ולעולם י"ל דר"א ס"ל דסוכת השותפין כשרה. וע' תוס' לעיל (יב), ונח' המהרש"ל ומהרש"א שם אם ס"ל לתוס' דלר"א סוכת השותפין כשרה או פסולה. וע' בעמק סוכות דהק' על הכפו"ת, דלכאור' שאני רה"ר משאר סוכה של שותפין, דברה"ר הרשות

מראי מקומות - סוכה לא. (המשך)

לא יצא. עוד העיר, דאולי זה אתי רק לרבנן דס"ל דיוצא בסוכה שאינה שלו (ובאבנ"מ שם כ' דמשמע דאתי אף לר"א).

ה. ור' יהודה סבר לא מקשינן

פרש"י, לא הוקשו ללמוד זה מזה, ולא ניתן לדרוש מעצמו... אלא ק"ו. וע' בתוס' דתמה ע"ז, וכ' דבאמת כל הי"ג מדות אדם יכול לדרוש מעצמו, חוץ מג"ש. וע' ברש"י לעיל (כט), שכ' דהפסול יבש הוא מדין ואנוהו, והק' תוס' שם מגמרון דנלמד מהיקש לאתרוג, והבאנו מדברי האחרונים דתי' דרק משום דכתיב ואנוהו אנו יודעים לעשות ההיקש. אבל עכשיו ק', דבשלמא לפי תוס' כאן, דס"ל דאדם דן היקש מעצמו, יכולים לומר כן, דדנים ההיקש משום הסברא דואנוהו. אבל רש"י לשיטתו דכ' דצריך ללמדו מרבו, איך שייך לומר דרק משום ואנוהו דורשין דין הדה, ומשמע דאין צריך לקבלו מרבו, וי"ל.

באמת קרא מלמדנו גדר במהבב"ע. (אבל לכאו' עדיין ק' לשי' רש"י, דס"ל דאמרי' מהבב"ע אפי' לאחר שנקנה להגזלן, א"כ למה באמת אין פוסלין הסוכה מדין מהבב"ע. ולכאו' זה תלוי בתנ' לקו' המהרש"א דלעיל (ל), דהק' מהי המעלה דנקנה בשינוי השם, תיפוק לי' דפסול משום מהבב"ע, ע"ש מש"כ ובמה שהבאנו שם לתרץ קו', ואם החילוק הוא בין קנין ע"י יאוש או לבין קנין ע"י שינוי, לכאו' שייך תירוצים אלו כאן ג"כ).

ז. הני מילי בגו ז', אבל לאחר ז' הדר בעיני

כ' האבני מלואים (כ"ח, נ"ג), דיש להביא ראיה מכאן דאם יש לאדם קנין גוף לשעה, יכול לקיים הדין "לכם", דהא כל הז' ימים הי' רק קנין גוף לשעה, דצריך להחזירו אחר ז' ימים, ומ"מ יצא ידי חובתו בסוכה. והק' בהערות להגרי"ש, מהכ"ת דיצא, אולי כשבא הנגזל לאחר סוכות ותבעו, אולי באמת התברר שלמפרע